



24.6.2010

MAAHANMUUTTOVIRASTO

MIGRATIONSVERKET

FINNISH IMMIGRATION SERVICE

Sisäasiainministeriö
Maahanmuutto-osasto
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO

SISÄASIAINMINISTERIÖ

28.06.2010

INRIKESMINISTERIET

Lausuntopyyntö 27.5.2010, SM024:00/2009

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ

Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto on pyytänyt Maahanmuuttovirastolta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä. Maahanmuuttovirasto toteaa lausuntonaan seuraavaa.

1. Yleiskommentit

Maahanmuuttovirasto kannattaa lämpimästi nykyisen vastaanottoa ja kotouttamista koskevan lainsäädännön uudistamista ja samassa yhteydessä niiden eriyttämistä. Kotouttamislaki ja vastaanottolaki on tarkoitus antaa samanaikaisesti. Vastaanoton ja kotouttamisen on tarkoitus muodostaa jatkumo, jonka avulla kansainvälistä suojelua hakenut luvan saanut maahanmuuttaja voi kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan. Kun toiminnot on hallinnollisesti ja talousarvion momenttijaon osalta jaettu toisaalta Maahanmuuttokeskuksille ja vastaanottokeskuksille ja toisaalta ELY-keskuksille, kunnille ja TE-toimistoille, pitäisi kummassakin laissa olla viittaukset toisiinsa. Lisäksi luvan myöntämisen jälkeisestä siirtymävaiheesta tulisi säätää niin, ettei synny tulkintaongelmia eikä väliinputojaryhmiä.

Lähtökohtana tulisi olla, että kansainvälistä suojelua hakenut oleskeluluvan saanut henkilö siirtyy turvapaikanhakijoiden vastaanotosta pakolaisten kuntakorvausten piiriin mahdollisimman pian oleskeluluvan myöntämisen jälkeen, jolloin turvapaikanhakijoiden vastaanoton kapasiteettia ja kustannuksia voitaisiin suunnata kansainvälistä suojelua hakeviin ja ennustaa nykyistä paremmin vastaanoton kapasiteettimuutostarpeita. Samalla kotoutuminen voisi käynnistyä mahdollisimman pian.

2. Soveltamisala

Lain soveltamisala koskisi kaikkia henkilöitä, joilla olisi voimassaoleva oleskelulupa tai joiden oleskelu olisi rekisteröity tai joille on myönnetty oleskelukortti¹ ulkomaalaislain mukaisesti. Ulkopuolelle jäisivät turvapaikanhakijat ja maassa viisumilla tai viisumivapaasti oleskelevat henkilöt. Lain perustelujen mukaan "Laissa määritellyjä kotoutumista tukevia ja edistäviä toimenpiteitä sekä palveluita tarjottaisiin maahanmuuttajalle, joka asuu Suomessa joko vakinaisesti tai tilapäisesti riippuen oleskeluluvan luonteesta ja sen pituudesta." Asumisella ei viitata suoranaisesti siihen mitä soveltamisalalaissa tai kotikuntalaissa asumiskäsitteellä on tarkoitettu. Kunkin kotouttamistoimenpiteen osalta lain soveltamisala pitäisi siis selvittää erikseen. Kun pääosa kotouttamistoimenpiteistä edellyttää kotikuntaa ja pysyvää asumista Suomessa, säännös antaa väärän kuvan lain soveltamisen tosiasiallisesta laajuudesta

¹ Ulkomaalaislaissa käytetään termiä oleskelukortti.



ja voi aiheuttaa tulkintaongelmia. Tosiasiassa kotikuntaa vailla olevat kansainvälistä suojelua hakeneet on pidettävä turvapaikanhakijoiden vastaanoton piirissä, kunnes he saavat kotikunnan, jolloin kotouttamista ei voi aloittaa ennen kotikuntamerkintää. Toisaalta kotouttaminen tulisi aloittaa heti kotikuntamerkinnän tapahduttua. Jos kuntapaikkaa joudutaan odottamaan, sekä kotouttamislaissa että vastaanottolaissa tulisi olla yhtenäiset pykälät siitä, miten luvan saanut voi saada kunnan palveluja ja kotoutua muihin pysyvästi Suomessa asuviin maahanmuuttajiin verrattuna yhdenvertaisella tavalla. Lisäongelmana on se, että maistraattien kotikunnan myöntämiskäytäntö on varsin epäyhtenäinen.

3. Määritelmät

Laissa määriteltäisiin pakolainen, mikä selventää lain luottavuutta. Lisäksi määritelläisiin kansainvälistä suojelua saanut, missä on otettu pohjaksi osittain vanha kotouttamislaki, mutta laajennettu käsitettä mm. sanonnalla ”kansainvälistä suojelua saaneella toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluluvan saanutta henkilöä taikka siihen rinnastettavalla syyllä oleskeluluvan saanutta henkilöä, jos oleskelulupa on myönnetty tilapäisen tai humanitaarisen maahanmuuton perusteella”... Jolloin herää kysymys mikä on siihen rinnastettava syy ja mitä tarkoittaa tilapäinen maahanmuutto. Lisäksi määritelmässä on useisiin ulkomaalaislain pykälisiin viitattuja kohtia, joiden perusteella henkilö kuuluisi tähän ryhmään kansainvälistä suojelua saanut. Kansainvälistä suojelua saanut siis sijoitettaisiin kuntaan ja hänet maksettaisiin kotouttamisen erityiskorvauksia kunnalle, jonne ELY-keskus on hänet osoittanut. Käsite tilapäinen maahanmuutto sekoittaa tässä, sillä käytännössä kunta voi järjestää kotouttamisen toimenpiteitä ainoastaan henkilölle, jolla on siellä rekisterimerkintä kotikunnasta eli vähintään yhden vuoden oleskelulupa, jos sellaista edellytetään. Asiasta on säännöskin lakiluonnoksen 48 §:ssä, jossa määritellään korvaus aika ja korvauksen maksaminen laskettavaksi ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

Määritelmän mukaan lakia sovellettaisiin henkilöön, joka tosiasiallisesti asuu Suomessa ja osoituksena tästä olisi mm. rekisteröityminen väestötietojärjestelmään; Väestötietomerkintä ei välttämättä kerro mitään tosiasiallisesta oleskelusta Suomessa ja merkinnästä huolimatta henkilöllä on mahdollisuus oleskella suurimman osan ajasta toisessa valtiossa.

Määritelmästä puuttuu kokonaan maininta pakolaisen tai kansainvälistä suojelua saavan perheenjäsenistä, vaikka lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa perheenjäsenet mainitaan ja rajataan korvaukset niihin perheenjäseniin, joiden perheside on syntynyt ennen pakolaisen tai kansainvälistä suojelua saavan Suomeen tuloa. Lain 3 §:n 7 kohdan muotoilu on siltä osin myös ristiriidassa ulkomaalaislain 106 §:n kanssa. Esityksessä sisällytetään myös 51 §:n perusteella oleskeluluvan saaneen perheenjäsenen kansainvälistä suojelua saaneeseen, vaikka 51 §:n nojalla tällä ei ole edes oikeutta perheenyhdistämiseen.

Voidaan myös havaita, että lakiesityksen 3 §:n 8 kohdan terminologia on ristiriitainen ulkomaalaislain systematiikan kanssa. Määritelmä ”kansainvälistä suojelua saanut” poikkeaa tarpeettomasti ulkomaalaislaista, jossa kansainvälistä suojelua käsittelevä 6 luku kattaa toisaalta 7 kohdan pakolaiset ja toisaalta vain osan 8 kohdan lupaperusteista. Henkilöt ovat tosiaan voineet hakea Suomesta kansainvälistä suojelua, mutta sen sijaan heille on myönnetty oleskelulupa jollain muulla perusteella (51 § tai 52 §). Mainitun 8 kohdan määritelmä on noiden kansainvälistä suojelua saaneisiin



rinnastettavien tapausten osalta omalaatuinen ja yhdenvertaisuuden/syrjimättömyyden kannalta arveluttava, koska edellä mainittujen toimenpiteiden osalta kunta joutuu kuntakorvausten osalta eri asemaan riippuen siitä, onko maahanmuuttaja ollut turvapaikanhakijan vai ei, jos on saanut luvan muulla kuin kansainvälisen suojelun perusteella.

Käsitteiden yhtenäisyyden johdosta kansainvälisen suojelun määritelmään ei tulisi lukea oleskelulupaa ihmiskaupan uhrina 52 a §:n nojalla saanutta tai turvapaikanhakijaa, joka on saanut oleskeluluvan 51, 52 tai 89 §:n nojalla. Ehdotettua 8 kohdan määritelmää soveltaessa voi syntyä ongelmia, kun henkilö, jota ei katsota ulkomaalaislain mukaisesti kansainvälisen suojelun saaneeksi, katsotaankin sellaiseksi kotolain määritelmän perusteella. Lisäksi määritelmä jättää avoimeksi tilanteen, jossa turvapaikanhakija hakee vasta toista lupaa 52 §:n perusteella, jos ensimmäisen luvan perusteena on ollut esimerkiksi perheside. Rinnastetaanko tällöinkin henkilö kansainvälistä suojelua saaneeksi? On myös huomioitava, että ulkomaalaislain 51 §:n ja erityisesti 52 §:n mukaisten oleskelulupien myöntämisen perusteet vaihtelevat hyvin paljon.

Esityksessä määritellään useassa kohdassa, että turvapaikanhakijat eivät kuulu soveltamisalan piiriin. Tässä olisi hyvä mainita selvyiden vuoksi, etteivät muutkaan oleskelulupaa hakevat ennen päätöksen saamista kuulu soveltamisalan piiriin.

4. Edustaja

Yksin tulleille alaikäisille määrättävää edustajaa koskevat säännökset puuttuvat kotouttamislaista, mutta vastaanottolaissa asiasta säädetään yksityiskohtaisesti. Kotouttamislakiluonnoksessa edustajasta on säädetty vain palkkion maksamisen osalta ja esityksen 49 §:ssä todetaan, että alaikäisen edustajan määräämisestä, edustajan kelpoisuudesta ja edustajan tehtävän päättymisestä säädetäisiin erikseen. Epäselväksi jää, annettaisiinko asiasta lakia alempiasteinen asetus vai erillinen laki vai säädetäisiinkö myös esim. kiintiöpakolaisten edustajista vastaanottolaissa.

Edustajan määräämisen ja tehtävien osalta tulisi viitata vastaanottolakiin. Mutta samalla tulisi säätää kunnan roolista edustajaa määrättäessä, tehtävästä vapautettaessa, kun kyseessä on mm. yksin tullut alaikäinen kiintiöpakolainen. Henkilöpiiri eli kenelle edustaja määrätään, tulisi kummassakin laissa määritellä siten, ettei kukaan yksin tullut alaikäinen jäisi ilman edustajaa.

5. Perheryhmäkoti

Lakiluonnoksessa on uutena pykälänä säännös perheryhmäkodista ja yksin tulleiden vastaavasta asumisyksiköstä ja siitä, miten kunta järjestää yksin tulleiden alaikäisten palvelut ja kuntaan osoittamisen.

Pykälässä toisaalta määritellään, kuinka kauan lapsi asuu perheryhmäkodissa, mutta toisaalta todetaan, että lapsi voi asua muussakin asumisyksikössä ja että kunnan ja ELY-keskuksen on sovittava lapsen tarpeiden mukaisista palveluista. Muuta asumisyksikköä ei laissa määritellä. Pykälän perusteluissa viitataan lastensuojelulain 59 ja 60 §:ään henkilöstö- ja tilamitoituksen sekä henkilöstön kelpoisuuden osalta, mutta tästäkään ei ole mainintaa lakitekstissä. Tällaisena pykälä ei välttämättä takaa sitä hoivaa ja huolenpitoa, jota sen nojalla on tarkoitus toteuttaa.



Viranomaisten velvoitteet ja vastuut tulisi nostaa selkeämmin lain tasolle. Perheryhmäkodin tai vastaavan asumisyksikön perustamista koskeviin neuvotteluihin kytkeään lakiehdotuksessa alueen vastaanottokeskus. Vastaanottokeskuksen sijasta tai rinnalla Maahanmuuttoviraston tulisi voida osallistua kyseiseen neuvotteluun vastaanoton valtakunnallisesta toimeenpanosta ja ohjaamisesta sekä kustannusten korvaamisesta vastaavana viranomaisena.

Perheryhmäkotiin sijoitetun asumista ei pitäisi ehdottomasti sitoa perheryhmäkotiin täysi-ikäisyyteen asti eli tarpeen mukaan sijoittuminen nuorten tukiasumisyksikköön tulisi mahdollistaa. Perustelujen mukaan ”Täysi-ikäisyyden täytettyään nuori siirretään aikuisten puolelle vastaanottokeskuksiin.” Virke tulisi poistaa perusteluista, sillä luvan saaneita ei voida sijoittaa vastaanottokeskuksiin.

6. Kuntaan osoittaminen

Kuntaanosoittamismenettely säilyisi. Samalla säilyisi kytkentä kotikuntalakiin eli korvauksia voitaisiin maksaa henkilöstä, jolla on kotikuntamerkintä. Kuntapaikkaa odottavien tilanne kuitenkin huononisi myös muodollisesti, sillä kuntakorvausten maksamisen edellytyksenä olisi kunnan ja ELY-keskuksen välinen sopimus pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien vastaanotosta. Nykyisin kuntakorvauksia voidaan maksaa, vaikka pakolaisten vastaanoton sopimusta ei olisikaan tehty, jolloin kunta voi saada korvaukset myös ns. omaehtoisista muuttajista.

Miten säädetään niiden luvan saaneiden asemasta, joille ei löydy kuntapaikkaa? Tässä kytkentä vastaanottolakiin on välttämätön. Tulee ratkaista kuinka pitkään henkilöä pidetään turvapaikanhakijoiden vastaanoton piirissä ja voidaanko asiaa pitkittää vaikeuttamalla tosiasialla henkilön perusoikeuteen kuuluvaa liikkumisvapautta sekä mahdollisuuksia kotoutumiseen. Kuntaanosoittamismenettelyä tulisi kehittää niin, että se turvaisi luvan saaneiden yhdenvertaisen aseman muihin pysyvästi Suomessa asuviin maahanmuuttajiin verrattuna.

Lakiehdotuksessa säädettäisiin kuntaanosoittamissuunnitelmasta, jossa tulisi ottaa huomioon pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien erityistarpeet. Erityistarpeet lisääntyvät, mitä pitempään sijoitus vastaanottokeskukseen ja kuntapaikan odottaminen jatkuu. Lakiluonnoksessa tulisi ottaa kantaa tähän ongelmaan sekä tuoda myös esiin kunnan velvollisuus järjestää palveluja ja toimeentulon turvaa asukkailleen, joilla on kotikunta ja Kelan päätös pysyvästä asumisesta Suomessa. Lakiesityksen yleisperusteluissa tämä liikkumisvapaus on mainittu osana perusoikeuksia ja se pitäisi tässä konkretisoida. Samoin tulisi mainita, että henkilö voi itse hakea kotikuntamerkintää siitä kunnasta, jossa hän katsoo asuvansa pysyvästi. Lisäksi lakia valmisteltaessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että kotikuntalakia ollaan muuttamassa: mm. lastensuojeluasiakkaiden ja vammaisten tosiasiallista muutto-oikeutta lisättäisiin eli poistettaisiin nykyiset perustuslain vastaiset kotikuntasidonnaisuudet periaatteella, että palveluja on annettava siinä kunnassa, jossa henkilö kulloinkin asuu. Kuntaanosoittamismenettely eli ensimmäisen kotikunnan järjestäminen on perusteltua kiintiöpakolaisten kohdalla näiden saapuessa Suomeen. Kansainvälistä suojelua hakeneiden mahdollisuudet kotoutua itsenäisemmin ovat aivan toisenlaiset kuin vasta Suomeen tulleilla pakolaisilla ja tätä oma-aloitteisuutta tulisi edistää.



7. Kuntakorvauksista

Laskennallista korvausta maksettaisiin kolmen vuoden ajalta. Suomeen pakolaiskiintiössä otetuista henkilöistä laskennallista korvausta maksettaisiin kuitenkin neljän vuoden ajalta. Erilaista korvausaikaa ei perustella lainkaan. Säännös asettaa kansainvälistä suojelua hakeneet henkilöt kiintiöpakolaisiin nähden eriarvoiseen asemaan ilman perusteita. Lyhyempi korvausaika vaikeuttaisi kansainvälistä suojelua hakeneiden kuntaan muuttamista ja palvelujen saamista kunnassa. Omaehtoinen, hallitsematon kuntiin muutto lisääntyisi ja aiheuttaisi kuntiin muuttajille huomattavan syrjäytymisriskin. Haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä on myös kansainvälistä suojelua hakeneiden joukossa ja toisaalta kaikki kiintiöpakolaisetkaan eivät ole välttämättä haavoittuvassa asemassa. Maahanmuuttajan yhdenvertainen kohtelu puoltaa kaikille ryhmille yhtäläisen korvausajan säätämistä kuntakorvauksille.

Kunnalle korvattaisiin alaikäisen ilman huoltajaa Suomeen saapuneen henkilön sijoittamisesta perheryhmäkotiin sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuvat kustannukset enintään siihen saakka kunnes alaikäinen täyttää 18 vuotta. Vaikka lakiehdotuksen 32 §:ssä säädetään perheryhmäkodista, laissa ei määritellä, mitä perhehoito, asumisen tukipalvelut ja muut lastensuojeluun rinnastettavat palvelut olisivat ja miten ne kytketään sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain järjestämisvastuu- ja laatuvaatimuksiin. Miten esim. perheryhmäkodin yksikkökoko, henkilöstömitoitus ja henkilöstön kelpoisuus määritellään? Mitä laatuvaatimuksia asetetaan nuorten asumispalveluille? Voidaanko perhehoitosijoituksessa soveltaa perhehoitajalakiä, jos sijoitusta ei ole tehty sosiaalihuoltolain nojalla? Pakolaisten vastaanoton piiriin kuuluvien yksin tulleiden vastaanoton sääntelemättömyys on ollut monissa eri yhteyksissä esiin noussut ongelma, jota nyt ehdotetut säännökset eivät ratkaise kokonaan.

Esityksen mukaan kunnalle korvattaisiin kustannukset, jotka ovat aiheutuneet kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien sosiaali- ja terveys- ja muiden palveluiden järjestämisestä. Voimassa olevan VNp:n 512/1999 14 a ja 14 b §:n perusteella ”kunnalle voidaan 3 a luvun 14 a §:ssä tarkoitettujen henkilöiden osalta korvata ne kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, henkilön turvallisuuden takaamisesta ja tulkkipalvelusta tai muun uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä palvelusta tai toimenpiteestä. Korvattavista kustannuksista päätettäessä otetaan huomioon ihmiskaupan uhrien auttamisesta kunnan sosiaali- ja terveystoimelle aiheutuva taloudellinen rasitus.” Nykyiset säännökset ovat tarkempia kuin ehdotettu säännös. Tällaisinkin säännöksiä on käytännössä hankala soveltaa, mutta ne määrittelevät jossain määrin korvattavien kustannusten laajuutta. Nyt ehdotettu säännös ei anna siihen mahdollisuutta.

Esityksessä määritellään mitkä kustannukset korvataan kunnalle laskennallisen perusteen mukaan. 47 §:n perustelujen yhteydessä todetaan vain lyhyesti, ettei nykykäytäntöä ole tarkoitus muuttaa erilliskustannusten korvaamisesta. 44 §:n perusteluissa mainitaan, että pykälässä säädetään tyhjentävästi maksettavista korvauksista. Yksi niistä on kotoutumista tukevien toimenpiteiden järjestäminen, jonka sisältöä tulisi avata, kun asiasta on vakiintunut käytäntö. Hallituksen esityksessä olisi tarpeellista tuoda esiin ja perustella yleisessä keskustelussa esiin nousseita ja ristiriitaisia mielipiteitä aiheuttaneita korvattavia erilliskustannuksia, muun muassa perheenjäsenten matkakustannusten korvaaminen, joilla myös ns. vetotekijöinä on laajempi



vaikutus maahanmuuttopolitiikassa. Nyt näyttää, että konkreettiset menoerät on piilotettu termin "kotouttamista tukevat toimenpiteet" alle. Kyseinen termi ei kerro konkreettisesti mitään, mitä erilliskustannuksia on mahdollisuus korvata. Hallituksen esityksen esittämistapa ei näin ollen täytä lainsäädännön läpinäkyvyyden vaatimuksia.

Esityksessä ei mainita palveluiden ja etuuksien kestosta. Esimerkiksi karkotuspäätöksen ja maastapoistamisen täytäntöönpanon välinen aika jää palveluiden ja etuuksien osalta määrittelemättä.

8. Kotoutuminen ja kansalaisuus

Laissa voisi olla enemmän kotoutumisen ja kansalaisuuden saamisen välisen suhteen tarkastelua. Yksityiskohtaisten perustelujen (s. 60) maininta "Suomen kansalaisuuden saaminen voidaan pikemminkin katsoa olevan osa maahanmuuttajan kotoutumispolkua..." lienee ainoa. Kyse on kuitenkin kotoutumislain kokonaisuudistuksesta, joten yleisperusteluissa suhdetta voitaisiin käsitellä enemmän.

Lakiesityksen 1 §:ssä puhutaan aktiivisesta kansalaisuudesta. Aktiivinen kansalaisuus pitäisi määritellä 3 §:ssä, koska sillä tarkoitetaan eri asiaa kuin kansalaisuudella (joka on määritelty KanL 2 §:n 1 kohdassa). Aktiivinen kansalaisuus on määritelty nuorisolain (72/2006) 2 §:n 2 kohdassa, jossa sillä tarkoitetaan nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa (ks. myös HE 28/2005). Tässä lakiesityksessä ei voida viitata suoraan nuorisolakiin (jonka HE:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan aktiivinen kansalaisuus on mm. "harrastamista, osallistumista, leikkiä ja iloa"), joten määrittely on tarpeen, jotta ei sekoiteta kansalaisuuslain määritelmään.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 60 kpl 1) sanotaan "Suomen kansalainen tai kaksoiskansalaisuuden² omaava henkilö". Viimeksi mainitulla tarkoitettaneen henkilöä, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi myös jonkin vieraan valtion kansalaisuus. Tässä tapauksessa henkilö on muusta kansalaisuudestaan huolimatta Suomen kansalainen, joten ilmaus on syytä tarkentaa.

Sivulla 60 (1 kpl) mainitaan: "...vaikka kansalaisuuden saaminen ei välttämättä aina tarkoita sitä, että kotoutumisprosessi olisi lopullisesti päättynyt tai onnistunut". Voidaan huomata, ettei kotoutumisprosessi välttämättä edes ala, koska esimerkiksi KanL 60 §:n mukaisesti tehdyllä ilmoituksella Suomen kansalaisuus on myönnetty ainakin noin 10 000 ulkomailla asuvalle (osa ilmoituksesta kansalaisuuden saaneista asuu Suomessa). Suomen kansalaisten ulkomailla syntyvät jälkeläiset saavat vanhempiensa kansalaisuuden perusteella Suomen kansalaisuuden. Näin ollen kansalaisuus ja kotoutuminen eivät välttämättä siis kohtaa lainkaan.

Ylijohtaja

Jorma Vuorio

Ylitarkastaja

Pekka Martin

² Kaksoiskansalaisuutta suositeltavampi termi on monikansalaisuus, koska henkilöllä voi olla myös useamman kuin kahden valtion kansalaisuus samanaikaisesti.